

Силвия Александрова / Silviya Aleksandrova

ПАЦИФИЗМЪТ, „АМЕРИКА ФЪРСТ“ И УЧАСТИЕТО НА САЩ ВЪВ ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА

Pacifism, „America First” and the US Participation in the Second World War

Summary: *The paper deals with the topic of the pacifism, isolationism, anti-war movement and non-interventionism in the USA between the world wars. It explains the reasons for the growth of the pacifist movement and the antiwar activism after the Great War. Also discussed are Jeannette Rankin and her objection to the USA participation both in the First and the Second World War, as well as the “America First” Committee and its effort to keep the USA from engaging in the Second World War.*

Key words: *USA, First World War, Second World War, pacifism, anti-war movement, Jeannette Rankin, Veterans of Future Wars, “America First” Committee*

В светлината на военните събития и участниците в тях от първото десетилетие на двадесет и първи век, комбинацията от думите пацифизъм и САЩ изглежда като почти непримиримо противоречие. Хората, които се занимават професионално или най-малкото проявяват по-задълбочен интерес към темата обаче, биха оспорили подобна гледна точка. Всъщност отличителната характеристика на пацифизма – отказът да се използва оръжие или да се прибягва до война за разрешаване на конфликти – може да бъде проследена назад до самото начало на Съединените щати. Част от основателите на страната са пацифисти, преследвани в Европа и принудени да емигрират в Новия свят заради убежденията си. Три от първоначалните колонии, от които се раждат САЩ – Пенсилвания, Делавър и Ню Джърси – са основани от квакера Уилям Пен, а пацифизмът е един от стожерите на неговите и на последователите му възгледи. Показателно е също, че бащите на американската конституция обмислят включването на правото на отказ от военна служба в текста на основния закон на Съединените щати и не го правят само защото страната се отказва от изграждането на постоянна армия и налагането на задължителна военна повинност.

Както по време на Войната за независимост от 1775–1783 г., така и по време на Гражданската война от 1861 – 1865 г. и участието в Първата световна война през 1917–1918 г., има американци, които въпреки риска от присмех, презрение и дори заплаха за живота отказват да участват в бойни действия,

позовавайки се на опцията „отказ по съвест“ (conscientious objection – отказ от военна служба на основание на морални и/или религиозни убеждения). След японското бомбардиране на американската военна база Пърл Харбър на Хаваите огромното мнозинство от американските граждани подкрепя участието на САЩ във Втората световна война, тъй като събитията от 7 декември 1941 г. дават на страната безспорно морално основание за военен ангажимент и усещане за справедлива кауза в защита на собствената нация и на световната демокрация от агресивните намерения на диктаторските режими на държавите от Оста. Но дори и в тази неблагоприятна за антивоенни настроения ситуация 43 000 американци¹ отказват да участват в сражения на основание „отказ по съвест“.

Още по-динамична и нееднозначна по отношение готовността на американските граждани да приемат необходимостта от ангажиране на страната им с новия световен конфликт е ситуацията преди японското нападение над Пърл Харбър. Две десетилетия преди 1941 г., веднага след края на Първата световна война, много американци застават зад твърдението, че намесата на Съединените щати в нея най-вероятно е била грешка. Надеждите на стотици привърженици на уилсънизма², които виждат в заложения като преамбюл на всички мирни договори Устав на Обществото на народите³ гаранция за траен мир и колективна сигурност в света, са разбити от отказа на американския Сенат да ратифицира Версайския договор. Хиляди американски интернационалисти и пацифисти са повярвали искрено в думите на своя президент, че Член 10 от Устава⁴, предвиждащ колективни интернационални действия за предотвратяване на бъдещи войни, е туптящото „сърце“ на новата правова международна структура. За тях с нератифицирането на Версайския мир собственият им Сенат нанася смъртоносен удар в сърцето на глобалния мир и на шансовете Голямата война⁵ да бъде последната такава в историята на човечеството. Макар на пръв поглед да звучи парадоксално, именно провалът на мирната програма на президента Удроу Уилсън е един от стимулите за възход на американския пацифизъм в следващите две следвоенни десетилетия. Разочарованието на онези американци, които са подкрепили активното ангажиране на страната си в международните работи в името на изграждането на по-справедлив световен ред, довежда до фокусирането им върху идеите за отказ от всякакви войни, пък били те и в името на човешките права и демокрацията отвъд граница. Така кредото на пацифистките организации в САЩ се оказва в хармония с вълната от изолационизъм, заляла страната след 1919 г.

За част от привържениците на пацифизма противопоставяването на войната и военната служба е елемент от традиционни за семействата им и самите тях религиозни убеждения. Те съставляват религиозното крило на американския пацифизъм в междувоенния период. Към него могат да бъдат причислени общности като т.нар. миролюбиви християнски църкви (квакери, менонити, амиши), някои мюсюлмански деноминации, Свидетелите на Йехова и др., чието противопоставяне на войната често е пасивно или се изразява преди всичко в използване на правото за „отказ по съвест“ от военна служба и заменянето ѝ с

алтернативна такава. След края на световната война широка социална база на пацифистки възгледи и поведение дават и големите протестантски деноминации като баптисти, методисти, презвитериани и последователи на Епископалната църква в Съединените щати. В първото следвоенно десетилетие представителите им демонстрират позицията си чрез подкрепа за световното движение за мир, а през 30-те години на XX в. бележат дори леко плъзване към т.нар. абсолютен пацифизъм, определящ ангажирането с военни действия и дори невоенните форми на насилие за морално недопустими.

Светското крило на американския пацифизъм е формирано от хора, които по различни морални, етически и/или политически съображения отказват да убиват хора и/или не приемат правото на нации и държави да определят чрез силата на оръжието на чия страна е правотата. Участието на много жени и на редица влиятелни и богати мъже в светските пацифистки организации ги прави политически привлекателни за управляващите и за имащите амбиция да управляват. Част от тези организации подкрепят каузата на Обществото на народите и са щедро финансирани.⁶ Такива са например Фондацията за международен мир „Карнеги“ (Carnegie Endowment for International Peace), Световната фондация за мир (World Peace Foundation), Асоциацията „Общество на народите“ (League of Nations Association) и Фондацията „Удроу Уилсън“ (Woodrow Wilson Foundation). Други, като Международната женска лига за мир и свобода (Women’s International League for Peace and Freedom), Националният комитет за превенция на войната (National Council for the Prevention of War), Сдружението за помирение (Fellowship of Reconciliation), Парламента за мир и др., са флуидни формирания, чиито последователи са обединени от вярата си в световния мир, но търсят различни форми и пътища за постигането му.

Голямата депресия⁷ и обвиненията, че са я предизвикали т.нар. „3 Б-та“ (Банкери, Брокери и Бизнесмени“, привлича вниманието на американската общественост към ролята на бизнеслидери и лобисти във въвлечането на Съединените щати в Първата световна война. През 1934 г. книга със заглавие „Търговци на смърт“ (Merchants of Death)⁸ става бестселър не само в Америка, но и в Европа и популяризира мнението, че представители на американското оръжейно и банкерско лоби съзнателно са компрометирали неутралитета на страната, за да получат огромни печалби от последвалото ангажиране на нацията в Голямата война. През 1934–1936 г. сенаторът от Северна Дакота Джералд П. Най оглавява комисия за проучване ролята на това, което по-късно Дуайт Айзенхауер ще нарече „военнопромишлен комплекс“ на САЩ, за вземане на решението на администрацията на Уилсън за намеса в Първата световна война. Сенатор Най говори за милитаризма и „гнилия комерсиализъм“ на оръжейното лоби, а документите, които комисията му проучва, карат много американци „с шок да осъзнаят, че има разлика между продаването на инструменти за унищожаване на човешки същества и продаването на шевни машини и автомобили“.⁹ Макар че фактите, които сенатор Най и сътрудниците му изваждат на бял свят така и не дават категорични основания да бъде обвинен американският

оръжен бизнес за участието на Америка в Голямата война, те също така показват, че този бизнес със сигурност далеч не е крепител на мира и неутралитета. В създалата се обществена атмосфера антивоенните и пацифистки движения и идеи процъфтяват. Те са особено силни и активни сред американските жени и в университетските среди.

Един от най-запомнящите се представители на светския пацифизъм в Америка от периода след Първата световна война е Джанет Ранкин (Jeannette Rankin) – личност, влязла трайно в американската история по две причини. Ранкин е първата жена – член на американския Конгрес, което само по себе си би било достатъчно, за да ѝ отреди място в учебниците по история. Избирането ѝ през 1916 г. като представител на щата Монтана в долната камара на американския Конгрес обаче, ѝ дава възможност не само да лобира за политически права на жените в Америка, но и да участва в гласуването по повод намесата на САЩ в Първата световна война през април 1917 г. От ранна възраст и през целия си живот Ранкин е убеден пацифист, затова не случайно нейният глас е един от петдесетте¹⁰ в Камарата на представителите против резолюцията за участие на страната ѝ в глобалната война. Макар през 1917 г. гласът ѝ да не е единственият против войната, в контекста на тогавашното отношение към жените в политиката, позицията ѝ е приета като слабост, присъща на пола ѝ и като доказателство, че жените не могат и не бива да носят тежестите на държавното ръководство.

Въпреки щетите, които следването на пацифистките принципи нанася на политическата ѝ кариера, през 1940 г. Джанет Ранкин е избрана за втори мандат в Конгреса. Това ѝ дава възможност за втори път да участва в съдбоносен за страната и мира вот през декември 1941 г. И този път тя не изменя на убежденията си и гласува против намесата на Съединените щати във Втората световна война. За разлика от навечерието на американското участие в Голямата война, на 8 декември 1941 г. гласът на Ранкин е единственият глас „против“ срещу 476 гласа „за“ в полза на войната.¹¹ И при вота през 1917 г. тя е била наясно, че позицията ѝ може да доведе до загуба на политически престиж. Но през 1941 г., ден след ужаса и общонационалното възмущение от нападението над Пърл Харбър, за Ранкин няма съмнение, че глас против обявяването на война на Япония би бил равнозначен на политическо самоубийство. Въпреки това тя отказва да направи компромис със съвестта си и когато настъпва моментът да заяви позицията си,¹² произнася широко известната днес фраза: „Като жена аз не мога да отида да воювам и отказвам да изпратя който и да било друг да го направи“.¹³ В ретроспектива подобна принципност може да бъде аплодирана и несъмнено провокира респект, но след края на гласуването през 1941 г. при излизането си от сградата на парламента Ранкин е атакувана от разгневена националистическа тълпа и се принуждава да се скрие в телефонна будка, за да се спаси от побой.¹⁴ Оттам се обаждат на охраната на Конгреса и изпратеният полицейски ескорт до офиса ѝ предотвратява възможността тя да стане не само политическа, но и реална физическа жертва на пацифистките си убеждения.

Случаят с преследването на Ранкин след края на вота от 8 декември е показателен за удара, който японското нападение над Пърл Харбър нанася на пацифисткото движение в Съединените щати. Всъщност 1941 година отбелязва апогея на противоречията в и около пацифизма и движението за неангажиране с отвъдгранични военни конфликти от 30-те години на ХХ в. През цялото десетилетие антивоенното движение в страната се стимулира от опасенията, че едно външнополитическо обвързване на Америка с проблемите, предизвикани от глобалната криза на Версайската система и експанзионизма на фашизма и нацизма в Европа, може да провокира въвличане на САЩ във война, аналогично на Първата световна. А това неминуемо би подкопало постиженията на „Новия курс“¹⁵ на администрацията на Фр. Д. Рузвелт и усилията за трайно излизане от Голямата депресия. Тези опасения интензифицират пацифистките настроения в страната и тенденциите на изолационизъм в американското обществено мнение, за да затвърдят линията на съзнателно дистанциране от конфликтните зони и проблеми на Източното полукълбо и законово закрепване на политиката на неутралитет през втората половина на 30-те години.

Както вече беше споменато по-горе в изложението, по това време антивоенните, пацифистки и изолационистки идеи са особено популярни в университетските среди. Любопитна илюстрация на този факт е появата и разпространението на организацията „Ветерани от бъдещи войни“ (Veterans of Future Wars), създадена през 1936 г. от студенти в Принстънския университет (Ню Джърси). Въдхновени от кампанията на ветерани от Голямата война и от приемането от Конгреса на закон за по-ранно от предвиденото изплащане на „бонуси“ за участие в американската армия по време на глобалния конфликт¹⁶, принстънски студенти отправят към управляващите във Вашингтон искане за изплащане на компенсации за военна служба преди (а не след) последната да е отслужена. В първоначалния им замисъл организаторите на кампанията целят както да иронизират излишното харчене на държавни средства от управляващите, така и да осмееят провоенните настроения на някои американци и интервенционистките призови за активни действия срещу нацистка Германия, появили се в страната по това време. „Ветерани от бъдещи войни“ постепенно се разпространява и извън Принстънския университет, а антивоенните, пацифистки идеи и призови все по-определено започват да доминират дейността и изявите на членовете ѝ.¹⁷ Събитията в Европа обаче работят срещу делото на пацифизма в Америка, а и в света като цяло.

Нападението на Третия райх над Полша и въвличането на някогашните съюзници на Америка Великобритания и Франция в нова глобална война през септември 1939 г. довежда до бързо ерозиране в Съединените щати на позициите на привържениците на мира и ненамесата в отвъдгранични въоръжени действия. Илюстративни за този процес са думите от публикация във в. „Презвитерианска трибуна“ през януари 1941 г.: „Болезнено ярък е новият спектакъл на хора, които до преди няколко години бяха напълно нетърпими към милитаризма, а сега променят изцяло позицията си като застават зад предложението за смазване на бруталната сила с [още] по-голяма и по-брутална сила“.¹⁸

Показателни за колебанията и поляризирането на американското общество по повод намесата на САЩ във Втората световна война са създаването и дейността на Комитета „Америка Фърст“¹⁹ (КАФ) (America First Committee). Последният е учреден на 4 септември 1940 г. в Йелския университет (Кънектикът) с цел да се бори срещу въвличането на Съединените щати в започналата нова световна война. В следващите критични за позицията на страната месеци на 1940 и 1941 г. Комитетът се превръща в най-широко известната организация за натиск върху управляващите в посока ненамеса в глобалния конфликт и за борба срещу пробританските тенденции във външната политика на президента Франклин Рузвелт. В редовете ѝ се включват широко известни и влиятелни американци като полковник Чарлз Линдберг (летецът, осъществил през май 1927 г. първия полет над Атлантическия океан от Ню Йорк до Париж), ген. Робърт Ууд (ветеран от войната във Филипините и изграждането на Панамския канал в началото на ХХ в. и успешен бизнесмен след оттеглянето си от армията през 1915 г.), сенаторът-републиканец Джералд П. Най, губернаторът на Уискънсин и прогресивист Филип Ла Фолет и др., които използват комитета, за да се противопоставят и осъществят контрапропаганда на политика, която те смятат за пагубна за страната си. Спонсори и поддръжници на комитета са такива известни личности като писателят Синклер Люис, дъщерята на Теодор Рузвелт Алис Рузвелт, аниматорът и филмов продуцент Уолт Дисни и др. Популярността на Чарлз Линдберг по това време го превръща в лице и говорител на „Америка фърст“. Впрочем един друг бъдещ любимец на Америка, Джон Ф. Кенеди, е един от първите спонсори на комитета с дарение от 100 долара, а сред съдейниците на организацията са тогавашни студенти и бъдещи известни личности като Джералд Форд и Гор Видал.

Броят на членовете на КАФ бързо нараства – в един от базовите му щати Илиной например те са над 130 000, а лозунгите за ненамеса във войната привличат в редовете му много традиционни привърженици на пацифизма в Америка. Разбира се, акцентът в целите на Комитета не е противопоставянето на войната изобщо и по принцип, каквато е същността на пацифизма, а противопоставянето на ангажиране на САЩ с разгръщашия се нов европейски конфликт. Представителите му твърдят, че интересите на американските граждани биха били най-добре защитени, ако страната им следва духа на Доктрината „Мънро“ и не се намесва в европейските крамоли. Затова една от първите големи акции на „Америка Фърст“ е опозицията срещу закона „Заем-наем“ от март 1941 г. Членовете на комитета обвиняват управляващата администрацията, че с нарушаването на закона за неутралитета от 1939 г. тя поставя на риск националните интереси и сигурността на собствените си граждани. Като алтернатива на пробританския външнополитически курс на Франклин Рузвелт те предлагат фокусиране на вниманието и ресурсите на страната върху укрепване на нейната собствена отбрана и предотвратяване на всякаква възможност тя да бъде атакувана от външна сила. Това, според последователите на „Америка Фърст“, би дало гаранция за запазване на американската демокрация,

докато линията на Рузвелт на подпомагане на Великобритания би подкопала фатално националната безопасност и би означавала неминуемо въвличане на Съединените щати в световния военен конфликт.

Като едно от най-важните основания на призивите си за пълен неутралитет лидерите на КАФ изтъкват желанието да се предотврати ненужното жертване на американски животи. Със сигурност това е мотивацията за участие в комитета на много от неговите членове. Но още по това време противниците на ненамесата обвиняват „Америка Фърст“, че с хуманитарна реторика се прикриват много по-прагматични политически цели – да се дискредитират мероприятията на Рузвелтовия „Нов курс“ и, което е по-важно, да се дискредитира цялата администрация на президента Рузвелт, а чрез нея – и Демократическата партия. С някои свои прояви и изявления самите активисти на КАФ дават достатъчно поводи и възможности на критиците му за успешна анти-„Америка Фърст“ пропаганда. Типично за изявите на представители на комитета например е да се поставят под въпрос мотивите на Франклин Рузвелт за „плъзването“ към подкрепа за Великобритания, а „лицето“ на комитета Чарлз Линдберг дори си позволява да говори за намеса на еврейското лоби при определяне на курса на американската външна политика. На 11 септември 1941 г. в реч в столицата на щата Айова, Де Мойн, той заявява: „Трите най-важни групи, които тласкат тази страна към войната са британците, евреите и администрацията на Рузвелт“.²⁰ Тази политическа некоректност на Линдберг на фона на случващото се по това време с евреите в нацистка Германия и Полша, дава удобен повод на противниците му да го представят като привърженик на нацизма, което на свой ред хвърля сянка върху останалите членове на „Америка Фърст“. В действителност нито Линдберг, нито КАФ като цяло могат да бъдат обвинени в пронацизъм или антисемитизъм. Нещо повече, комитетът отказва членство в него на основателя и президент на Американската олимпийска асоциация Ейвъри Брандейдж (A. Brundage) заради подозрения, че симпатизира на нацизма, и на Хенри Форд, който в предишни години е декларирал антисемитски възгледи. Въпреки това, не без помощта на проправителствената преса и поддръжниците на интервенцията на Съединените щати във войната, в американското обществено съзнание започва да се създава негативен имидж на „Америка Фърст“ като едва ли не „пета колона“ на нацизма и фашизма на американска земя.

Събитията в Пърл Харбър придават допълнителна достоверност на обвиненията на привържениците на активното противопоставяне на държавите от Оста, че КАФ прави антидемократична и антихуманна пропаганда на ксенофобия и антисемитизъм в Америка. При обявена на 8 декември война на Япония и след като на 11-ти с.м. Германия и Италия обявяват война на САЩ, антивоенната позиция на комитета вече започва да изглежда като национално предателство. В резултат още същият ден, 11 декември 1941 г., КАФ взема решение за саморазпускане. В заключителното си обръщение лидерите на „Америка Фърст“ заявяват: „Нашите принципи бяха правилни. Ако бяха следвани, войната

можеше да бъде избегната. Но сега няма смисъл да разсъждаваме какво би могло да бъде, ако целите ни бяха постигнати. Ние сме във война. Днес ... не е трудно да се определи най-важната цел. [Всъщност] тя може да се определи напълно с една [единствена] дума: Победа“.²¹ Така намесата на САЩ във Втората световна война слага край на една от най-крайните изяви на изолационизма в междувоенния период като същевременно приглушава до почти пълна нечуваемост гласа на пацифизма в страната.

БЕЛЕЖКИ

¹ Цифрата е по: http://www.pbs.org/itvs/thegoodwar/american_pacifism.html (ползван на 20 октомври 2014 г.)

² Уилсънизмът е подход към международните отношения и американската външна политика, оформен от възгледите на 28-ия президент на САЩ Удроу Уилсън (1913–1921). В основата на този подход е убеждението, че светът трябва да бъде “отворен” за свободна икономическа и пазарна конкуренция, което ще допринесе за демократизация на всички страни, и че Съединените щати трябва да съдействат на процеса на такова „отваряне“. Уилсън се обявява против тайната дипломатия, империите, насилието на революциите и надпреварата във въоръжаването. Съединените щати той вижда като уникална нация, носител на най-прогресивните тенденции в развитието на човечеството с призвание да подпомогне усъвършенстването на света в демократичен дух по американски модел.

³ Обществото на народите, или Лига на нациите, е международна организация, създадена с решение на Парижката мирна конференция през 1919 г. с основна цел поддържане на международния мир и сигурност.

⁴ Текстът на Устава на Обществото на народите може да бъде ползван онлайн на сайта на Проект „Авалон“ на правния факултет на Йелския университет, САЩ: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp.

⁵ “Голямата война“ е название, което съвременниците ѝ дават на Първата световна война.

⁶ Само Фондацията „Карнеги“ например харчи по половин милион долара годишно за различни инициативи, служещи на каузата на мира и международното право. Данните са по: <http://www.americanforeignrelations.com/O-W/Peace-Movements-The-interwar-years.html#ixzz3HSMOzib7> (ползван на 25 октомври 2014 г.)

⁷ „Голямата депресия“ е названието в САЩ на периода на тежка икономическа криза от края на 20-те и началото на 30-те години на XX в.

⁸ **Engelbrecht, H. C., F. C. Hanighen.** Merchants of Death. A Study of the International Armament Industry. *Dodd, Mead & Company*, N. Y., 1934. Книгата в пълен текст е достъпна онлайн на адрес:

[http://mises.org/sites/default/files/The Merchants of Death_2.pdf](http://mises.org/sites/default/files/The_Merchants_of_Death_2.pdf) (ползван на 25 октомври 2014 г.)

⁹ **Wiltz, J. E.** “The Nye Committee Revisited” – In: *The Historian*, Volume 23, Issue 2, February 1961, p. 232; <http://www.readcube.com/articles/10.1111%2Fj.1540-6563.1961.tb01684.x> (ползван на 20 октомври 2014 г.)

¹⁰ В Сената на САЩ резолюцията за обявяване на война на Германия през април 1917 г. е приета с 82 срещу 6 гласа, а в Камарата на представителите – с 373 срещу 50 при 9 негласували.

¹¹ Решението на Конгреса за обявяване на война на Япония е прието с 388 гласа „за“ срещу 1 „против“ в Камарата на представителите и с 88 гласа „за“ срещу 0 „против“ в Сената на САЩ.

¹² При гласуване по особено важни въпроси в Конгреса на САЩ може да бъде задействана процедура, наречена „рол кол“ (roll call) вот, т.е. поименно гласуване на всеки член на парламента, извиквани в съответствие с поредността на азбучния списък на депутатите. Изискваният отговор е „да“ или „не“.

¹³ Оригиналният текст на фразата е: “As a woman, I can’t go to war and I refuse to send anyone else.” – Цит. по: **Unger, Nancy**. “Rankin, Jeannette Pickering” – In: *American National Biography*, V. 18, *Oxford University Press*, N.Y., 1999, p. 142.

¹⁴ **Josephson, Hannah**. Jeannette Rankin, First Lady in Congress: A Biography. *Bobbs-Merrill*, Indianapolis, IN, 1974, pp. 68–70; **Alter, Judy**. Extraordinary Women of the American West. *Children’s Press*, 1999, pp. 153–157.

¹⁵ „Новият курс“ или „Ню Диъл“ (New Deal) е комплекс от законови и административни мерки на правителството на Франклин Д. Рузвелт за излизане на САЩ от икономическата криза от началото на 30-те години на XX в.

¹⁶ След края на Първата световна война, през 1924 г. Конгресът обещава на завърналите се в САЩ военни ветерани кеш бонуси като компенсация за военната им служба. Уговорката е, че изплащането няма да може да стане преди 1945 г. Голямата депресия обаче се отразява тежко на всички, а ветераните се оказват особено чувствителни към ефектите ѝ. През 1932 г. група ветерани от Портланд, Орегон, водени от Уолтър Уотърс, решават да заминат за столицата Вашингтон, за да лобират за по-ранно изплащане на бонусите. Тръгват с товарен влак, а по пътя към тях се присъединяват други ветерани. Когато пристигат във Вашингтон, ветераните са вече около 15 000, повечето от тях са безработни и разорени, искането им е за незабавно изплащане на бонусите, а пресата ги превръща в сензация като ги нарича „Бонус армия“. Движението на ветераните довежда до приемането през 1936 г. на Закон за бонусите, или Закон „Харисън“, който предвижда незабавно изплащане на паричните компенсации на ветераните, значително по-рано от предвидения първоначално от законодателите срок.

¹⁷ Вж. по-подробно: http://hoaxes.org/archive/permalink/the_veterans_of_future_wars (ползван на 23 октомври 2014 г.)

¹⁸ Публикация във в-к „Презвитерианска трибуна“ (Presbyterian Tribune) от януари 1941 г., цитирана в: **Orser, W. E.** „World War II and the Pacifist Controversy“ At: <https://journals.ku.edu/index.php/amerstud/article/viewFile/2374/2333> (ползван на 25 октомври 2014 г.)

¹⁹ Съответствието на български език на названието на Комитета „Америка Фърст“ е „Америка преди всичко“ или „На първо място Америка“.

²⁰ „The three most important groups who have been pressing this country toward war are the British, the Jewish and the Roosevelt administration“. Вж. речта на Ч. Линдберг онлайн на адрес: <http://www.pbs.org/wgbh/amex/lindbergh/filmmore/reference/primary/desmoinesspeech.html> (ползван на 25 октомври 2014 г.)

²¹ “America First Group to Quit” – In: *The Telegraph-Herald*, December 12, 1941, p. 13.